Kohti hyvää ja tavoittelemisen arvoista tulevaisuutta

Arto O. Salonen | artosalonen.com | @arto0salonen

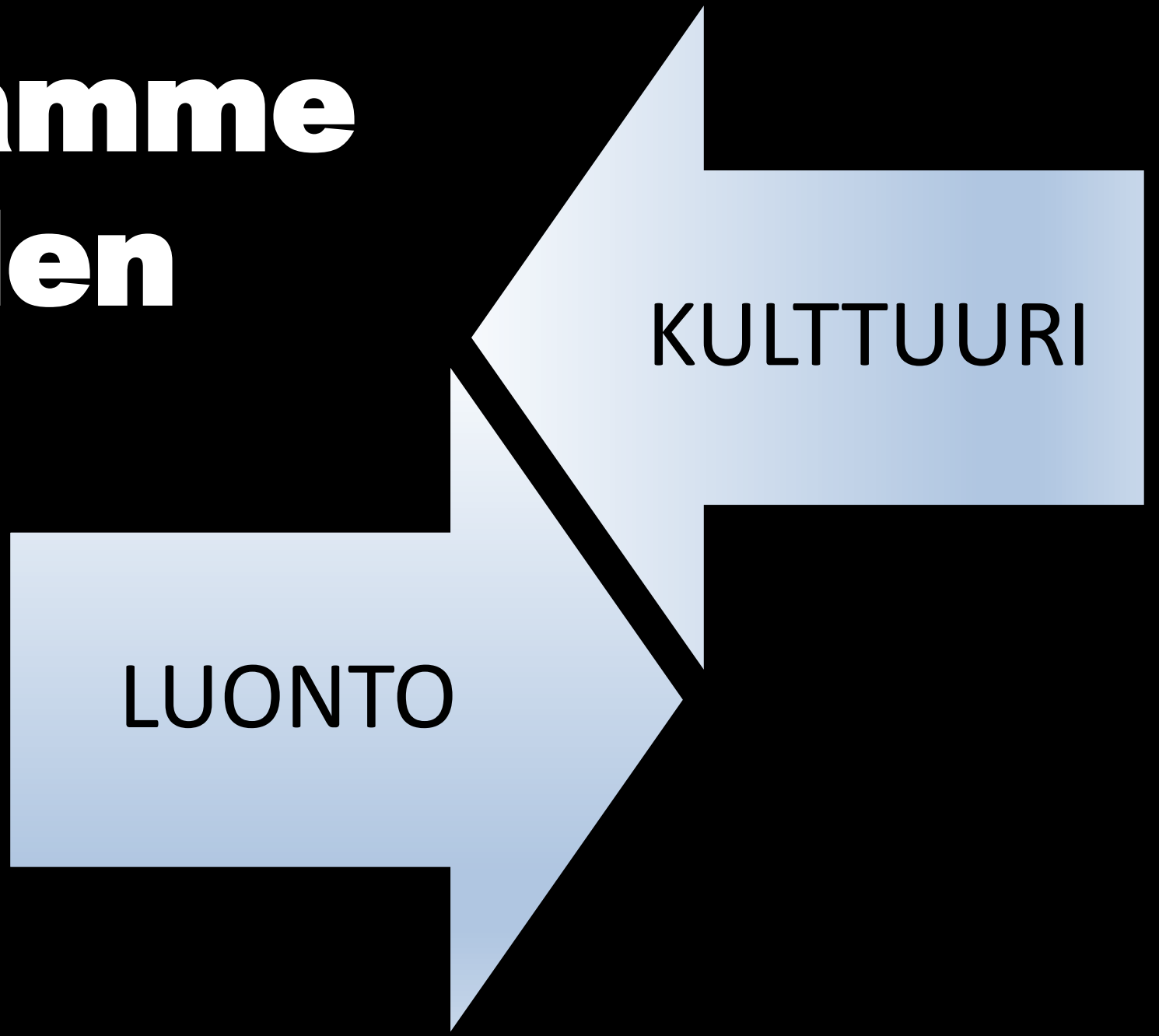
Sisältö

1. Ihminen tulevaisuuden tekijänä
2. Teknologisoituva toimintaympäristö
3. Mitä on hyvä elämä?
4. Maapallolle mahtuva hyvinvointi on sivistymisen tulos
    a) Ihmiskeskeisyydestä elämäkeskeisyyteen
    b) Irtiolemisesta yhteenkuulumiseen
    c) Ylikulutuksesta kohtuullisuuteen
    d) Materiaalisesta hyvinvoinnista aineettomaan
5. Hyvää tulevaisuutta rakentamaan!

1

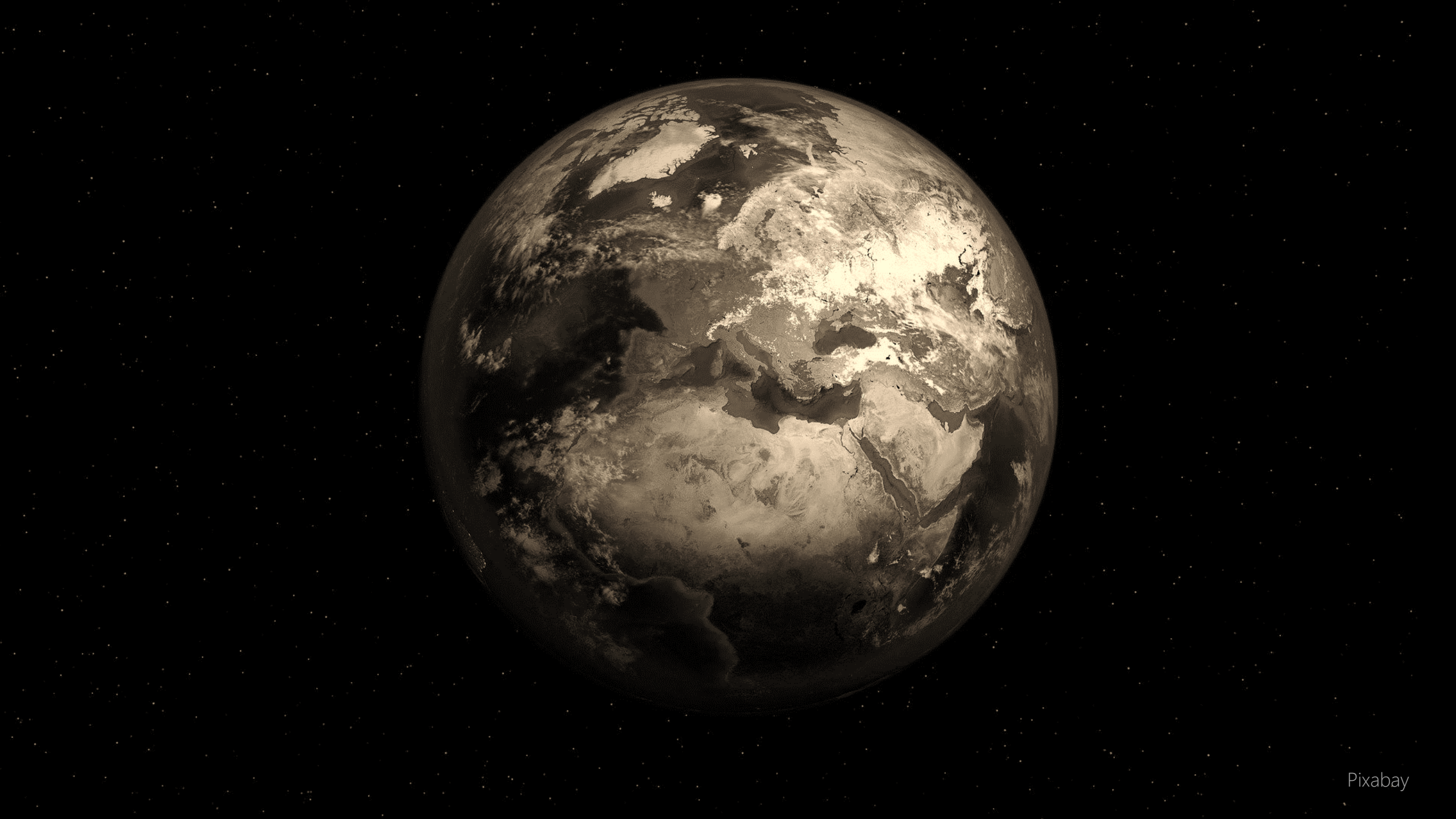
Ihminen tulevaisuuden tekijänä

Omaksumamme todellisuuden tulkinnat murtuvat?

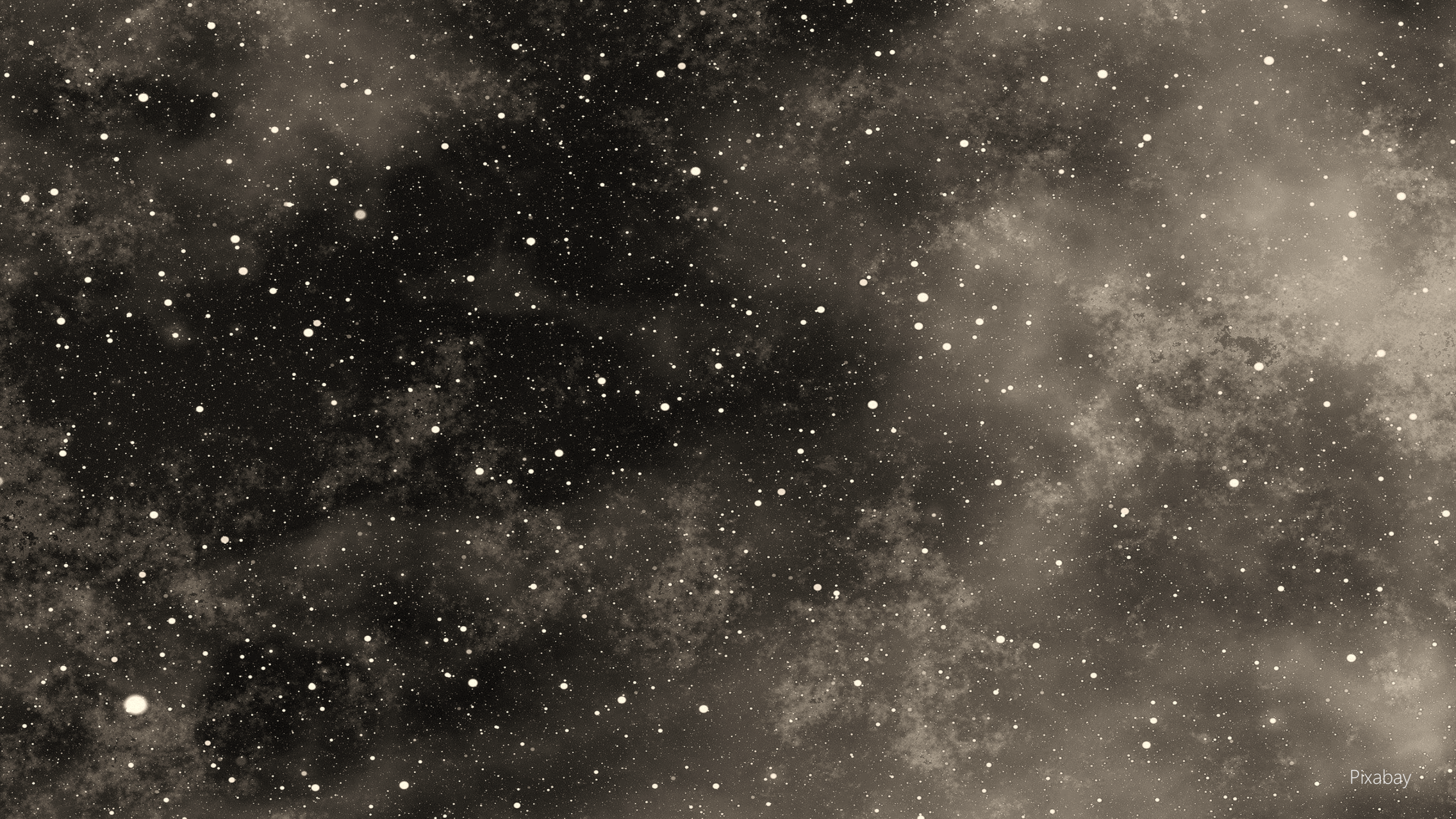

Lehtonen, A., Salonen, A.O., Cantell, H., & Riuttanen, L. (2018). A pedagogy of interconnectedness for encountering climate change as a wicked sustainability problem. Journal of Cleaner Production 199(20), 860-867

Olemme kiivenneet teollistumisen, teknologisoitumisen ja talouskasvun turvin tikkaiden ylimmille portaille, mutta lisääntyvä tieto viittaa siihen suuntaan, että tikkaat nojaavat huteraa seinää vasten.

Pixabay

Pixabay

J. V. Snellmanin (1808–1881) mukaan ”sivistyneen ihmisen ensimmäinen velvoite on ymmärtää aikansa vaatimukset ja tarttua ihmiskunnan tärkeimpiin ja vaikeimmin ratkaistaviin ongelmiin”

Miettinen, Reijo & Ojanen, Eero (2024). Sivistyksen tiet – Katsaus Snellmania koskevaan suomalaiseen kirjallisuuteen ja sen tulkintoihin Snellmanin sivistyskäsitteestä. Teoksessa Reijo Miettinen, Eero Ojanen, Severi Hämäri & Soila Lemmetty (toim.) J. V. Snellman ja suomalainen sivistyskäsitys. Aikuiskasvatuksen 55. vuosikirja, 192–223. Jyväskylä: SoPhi.

Laaja-alaiset, suuret muutokset ovat mahdollisia jos on näkemystä, tahtoa ja päättäväisyyttä

Suomi

- Siirryttiin äärimmäisestä köyhyydestä yltäkylläisyyteen
- Kaksinkertaistettiin eliniänodote 150 vuodessa
- Rakennettiin sähkön osalta omavarainen maa

Koko maailma

- Pysäytettiin otsonikerroksen repeäminen kaikkialla maailmassa
- Lopetettiin maaorjuus ja siirtomaakulttuuri
- Perustettiin kansainvälinen rikostuomioistuin ja YK

2

Teknologisoituva toimintaympäristö

Samanlaisina toistuvat työtehtävät automatisoidaan ensimmäiseksi

- työtehtävät muuttuvat,
- ammatteja poistuu ja uusia tulee tilalle,
- auringonlaskun alat näivettyvät ja auringonnousun alat kukoistavat

Työstä toiseen siirrettävät taidot korostuvat

Isacsson, A., Salonen, A. Guilland, A. (2016). Transversaalit taidot tulevaisuuden ammattikorkeakoulun mahdollisuutena. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 18(4), 61-67.

Tulevaisuuden työelämätaidot

(a) Luova ajattelu
(b) Analyyttinen ajattelu
(c) Systeeminen ajattelu
(d) Uteliaisuus ja uuden oppiminen

WEF (2023). Future of Jobs Report 2023. Insightreport. Cologny/Geneva: World Economic Forum

3

Mitä on hyvä elämä?

Vallalla olevat hyvinvointiuskomukset

1. Ihminen täyttää paikkansa yhteiskunnassa työn ja kuluttamisen avulla?
2. Menestys elämässä ilmenee materiaalisen hyvinvoinnin jatkuvana kohentumisena?
3. Riittävästi materiaalista hyvää on vähän enemmän kuin se, mitä nyt on?

MUTTA

Hyvinvointikriteerit muuttuvat vaivihkaa

ELINTASO
elämän kulissit

ELÄMÄNLAATU
elämän juoni

Salonen, AO. & Konkka, J. (2022). Kansalaisten hyvinvointi kestävyyttä tavoittelevassa yhteiskunnassa. Tiedepolitiikka 47(4), 23-38
Salonen, AO. & Joutsenvirta, M. (2018). Vauraus ja sivistys yltäkylläisyyden ajan jälkeen. Aikuiskasvatus 38(2), 84-101
Salonen, AO. (2014). Ekososiaalinen hyvinvointiparadigma – yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan uusi suunta täyttyvällä maapallolla. Sosiaalipedagogiikka, 32-62.
Salonen, AO. & Åhlberg, M. (2013). Towards sustainable society – From materialism to post-materialism. International Journal of Sustainable Society 5(4), 374-393.
Welzel, C. & Inglehart, R. (2010). Agency, Values, and Well-Being: A Human Development Model. Social Indicators Research 97(1), 3-63.
Inglehart, R. (2008). Changing Values among Western Publics from 1970 to 2006. West European Politics, 31(1-2), 130-146.

“Ei-välttämätöntä tuotantoa ja kulutusta tulee vähentää ympäristösyistä”.

79%

Vuoden 2025 luontobarometri: https://ym.emmi.fi/l/xgQhLFtkVNx7

”Pyrin parantamaan elämänlaatuani työntekoa ja kulutusta vähentämällä”

51%

Pitkänen, Ville, Karina Jutila, Mari K. Niemi, Mari Paljakka, Juho Rahkonen, Jenni Simonen, Tuija Väyrynen ja Roosa Veijo (2023). Miten meillä menee? Katsaus suomalaisten mielenmaisemaan. Helsinki: E2 Tutkimuksen katsauksia 1/2023. Luettavissa: https://www.e2.fi/hankkeet-ja-julkaisut/julkaisut/miten-meilla-menee-katsaus-suomalaisten-mielenmaisemaan-2023.html

”Ihmiset eivät tarvitse jatkuvasti uusia vaatteita. He haluavat tuntea, että muut pitävät heitä viehättävinä.”

Meadows, D., Meadows D. L., & Randers J. (2004).
Kasvun rajat – 30 vuotta myöhemmin. Suom. Kati Pitkänen. Alkuperäisen teoksen nimi Limits to Growth. The 30-Year Updated Revised Edition. Helsinki: Gaudeamus.

4 Maapallolle mahtuva hyvinvointi on sivistymisen tulos

Moilanen, A. & Salonen, A.O. (2022). Planetaarinen sivistys – kohti antroposeenin ajan sivistysideaalia. Kasvatus & Aika 16(2), 47-71
Salonen, A. & Joutsenvirta, M. (2018). Vauraus ja sivistys yltäkylläisyyden ajan jälkeen. Aikuiskasvatus 38(2), 84-101
Salonen, A. & Bardy, M. (2015). Ekososiaalinen sivistys herättää luottamusta tulevaisuuteen. Aikuiskasvatus 35(1), 4-15.

Inhimillinen kasvu toteutuu itsen ja maailman vuorovaikutuksessa

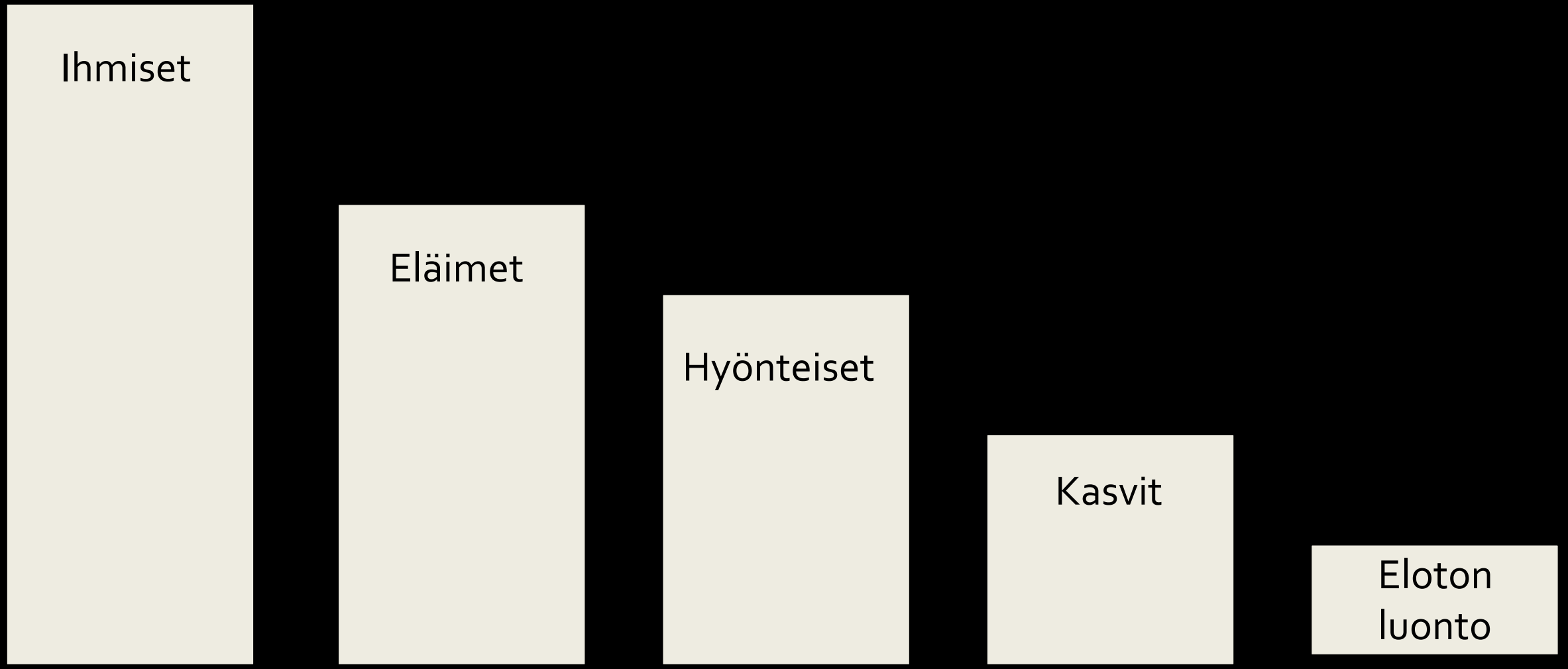
a) Kiivetään ennakkoluulojen yli.
b) Väistetään pelkistettyjä ja lukkoonlyötyjä määrittelyjä.
c) Avarretaan käsityksiä itsestä osana muuta todellisuutta.

Niemelä, Seppo (2011). Sivistyminen. Sivistystarve, -pedagogiikka ja -politiikka pohjoismaisessa kansansivistystraditiossa. Snellman-instituutin A-sarja 25/2011. Kansanvalistusseura ja Snellman-Instituutti.

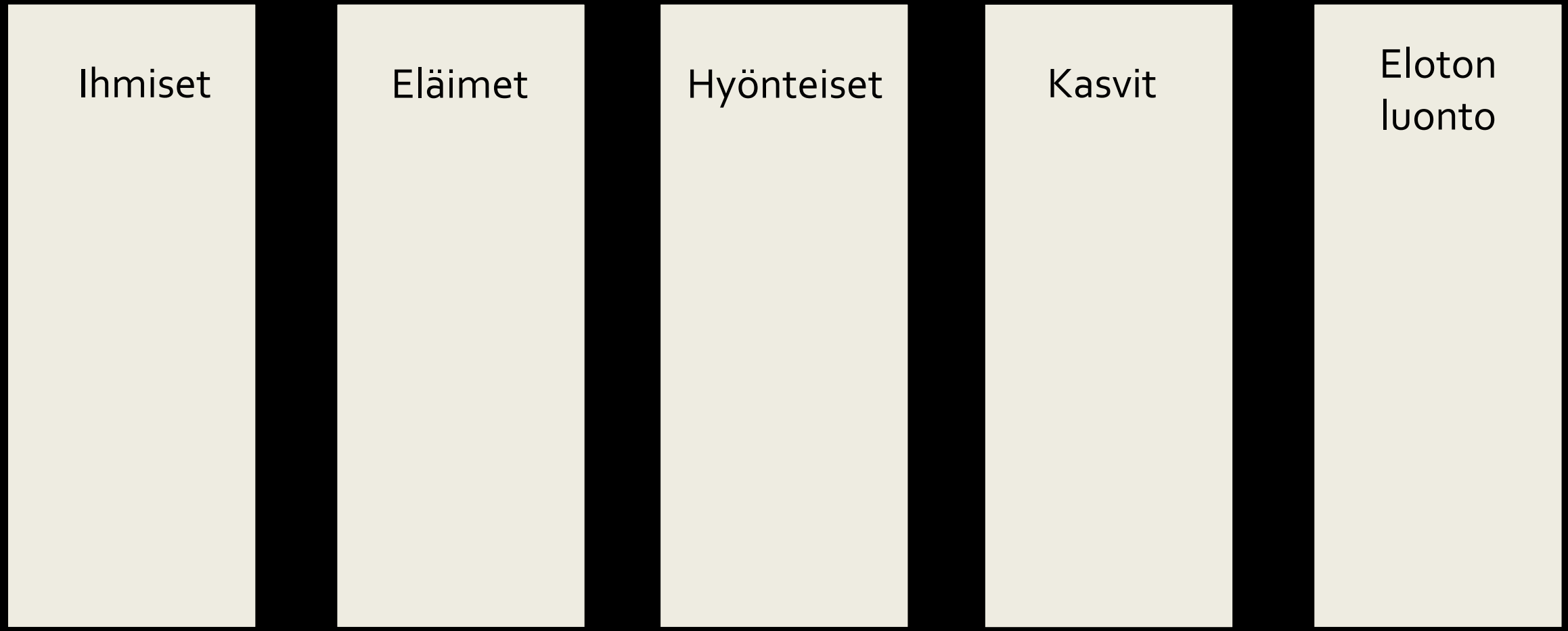

IHMISKESKEISYYDESTÄ ELÄMÄKESKEISYYTEEN

Huolenpidon kohteet ja niiden painoarvot **ihmiskeskeisessä** ajattelussa

Huolenpidon kohteet ja niiden painoarvot **elämäkeskeisessä** ajattelussa

“I do not believe in loving
among women and men,
among human beings,
if we do not become capable of
loving the world”

Paulo Freire

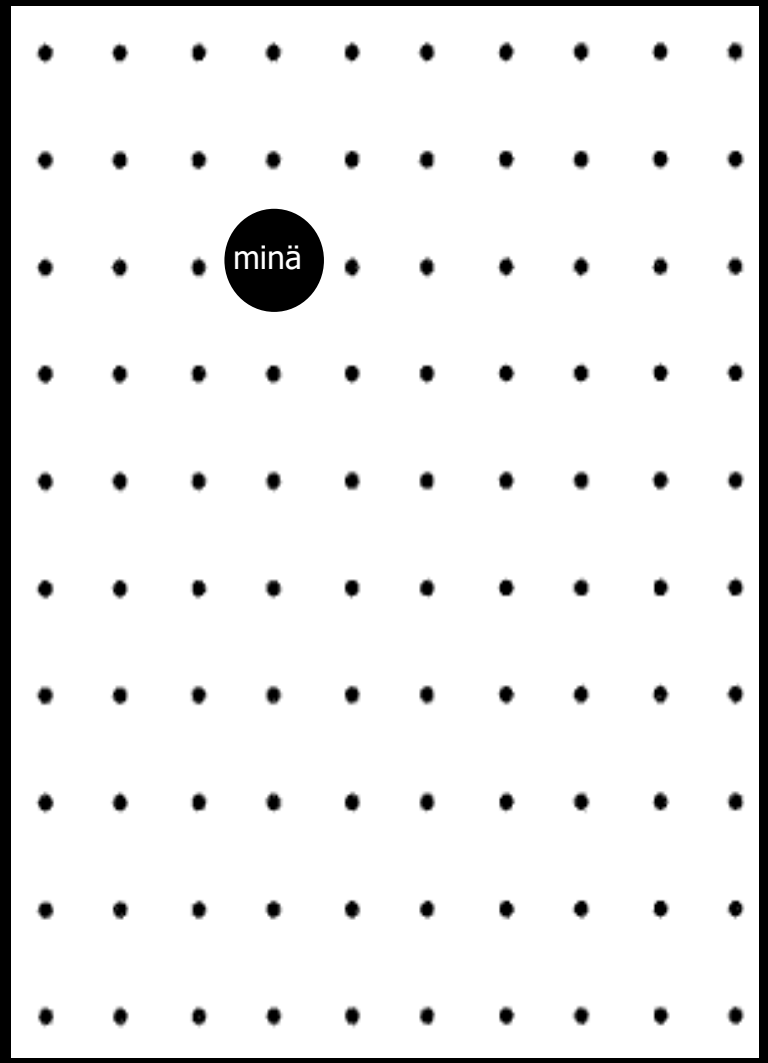
IRTIOLEMISESTA YHTEENKUULUMISEEN

Ketä ja mitä elämänpiiriini kuuluu?

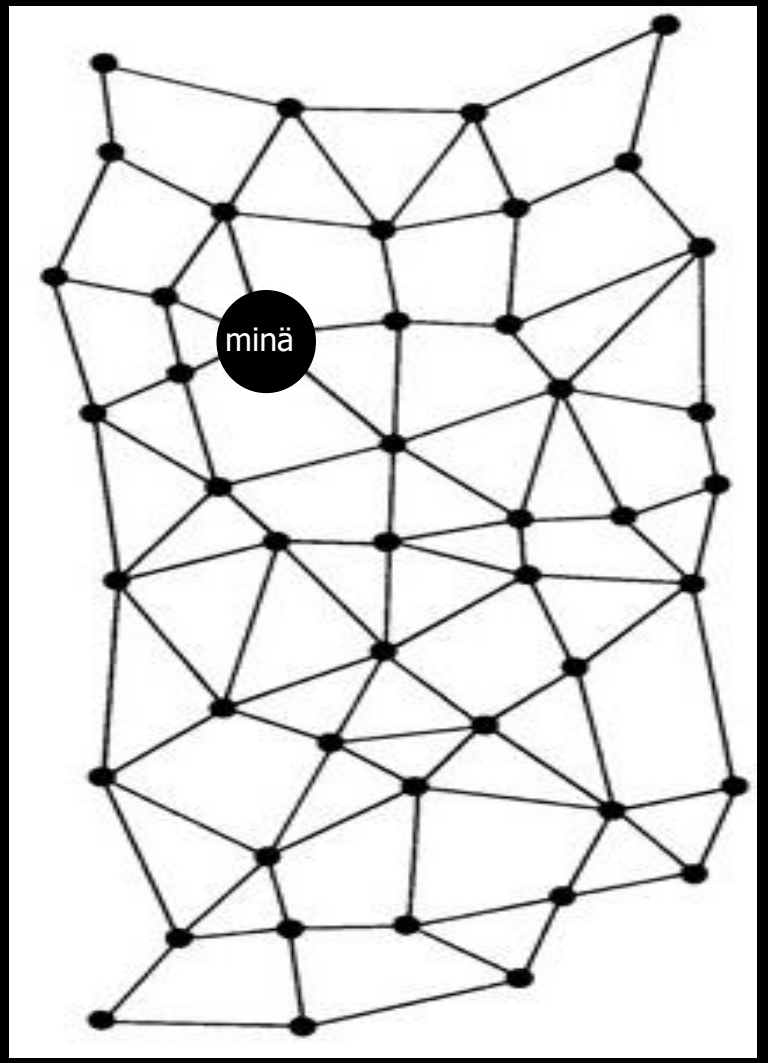
Salonen, A.O., Isola, A-M., Jakonen, JP & Foster, R. (2024). Who and what belongs to us? Towards a comprehensive concept of inclusion and planetary citizenship. International Journal of Social Pedagogy 13(1), 5

Todellisuus on kokoelma toisistaan irtiolevia asioita

yksilökeskeisyys, eristyneisyys, irrallisuus

Todellisuus on toisiinsa kytkeytyvien asioiden muodostama kokonaisuus

liittyminen, kuuluminen, osallisuus

Jokainen suomalainen on osa maailmanlaajuisia sosioekologisia systeemeitä

- **49%** suomalaisten vesijalanjäljestä muodostuu ulkomailla
- **46%** kotitalouksien kulutuksen hiilijalanjäljestä syntyi ulkomailla vuonna 2019
- noin **40%** suomalaisten syömän ruuan vaatimista pelloista sijaitsee ulkomailla

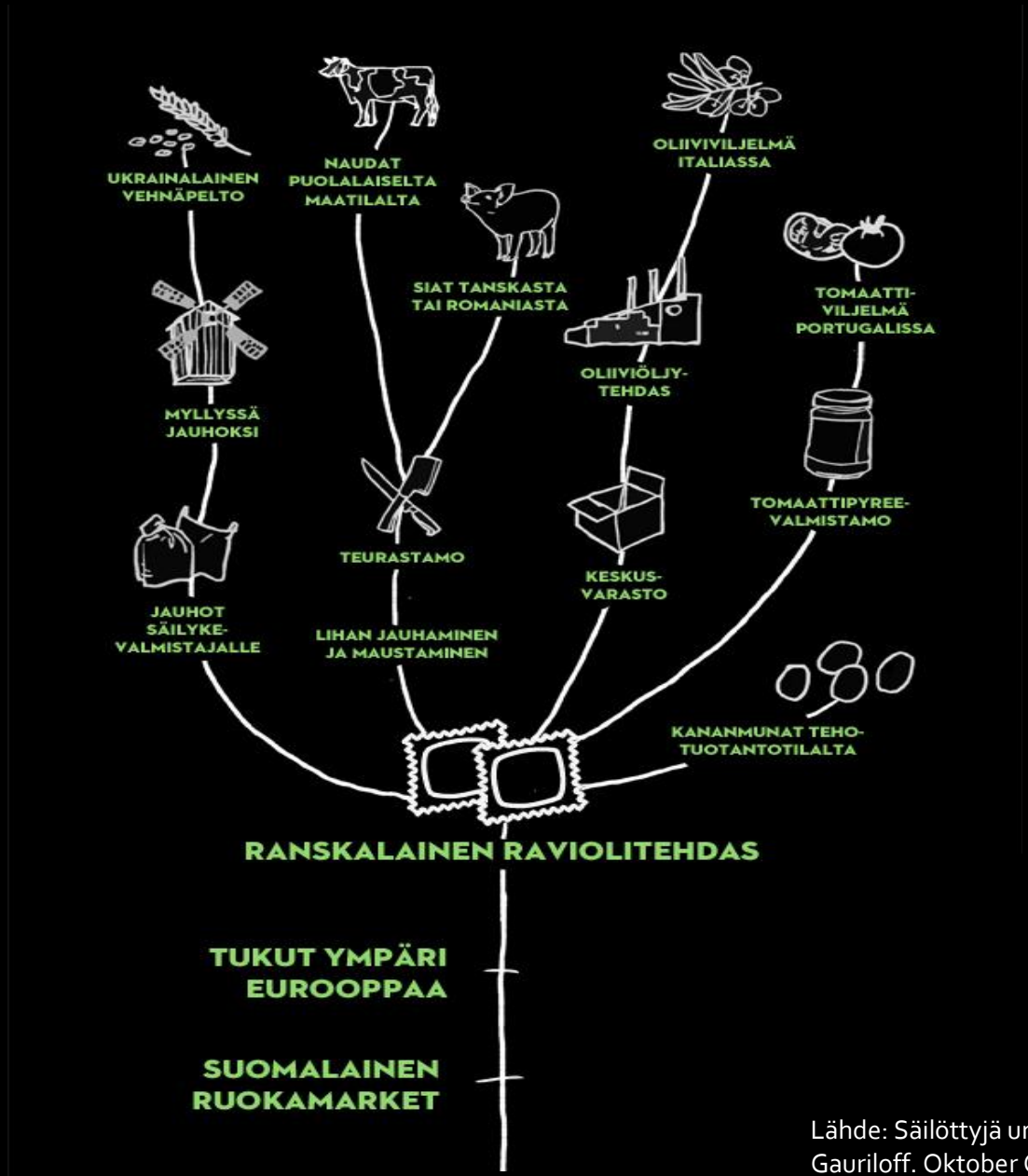
Salo, Marja, E. Heiskanen, M. Heikkinen, T. Heinonen, H. Jylhä, M. Kaljonen, P. Kautto, A. Lähteenmäki-Uutela, K. Matschoss, T. Meriläinen, A. Nissinen, T. Pyrhönen, M. Saarinen, J. Salminen, L. Salmivaara, H. Savolainen, J. Seppälä, S. Springare, T. Turunen, A. Vainio, H. Virkkunen (2023). Ohjauskeinoja kotitalouksien kulutuksen hiilijalanjäljen pienentämiseen. Helsinki: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:47.

Nikula, Jussi (2012). Suomen vesijalanjälki: Globaali kuva suomalaisten vedenkulutuksesta. Helsinki: WWF Suomi. www.waterfootprint.org/Reports/WWF-2012-WaterFootprintFinland.pdf

Sandström, V., Kauppi, P.E., Scherer, L., Kastner, T., (2017). Linking country level food supply to global land and water use and biodiversity impacts: The case of Finland. Sci. Total Environ. 575, 33–40.

Wiedmann, Thomas, Schandl, Heinz, Lenzen, Manfred, Moran, Daniel, Suh, Sangwon, West, James & Kanemoto, Keiichiro (2015). The Material Footprint of Nations. PNAS 112(20), 6271–6276.

RAVIOLIN REITTI PÖYTÄÄN

TÖLKIN VALMISTUS

Raviolitölkki valmistetaan tinapellistä. Tina saadaan avolouhoksesta Brasiliasta. Pelti on terästä, jota saadaan eri puolilta maailmaa rautamalmia louhimalla. Tölkkien sisäpinta suojataan lakalla syöpymisen estämiseksi. Lakka tehdään kemiantehtaissa. Tölkkeihin kiinnitetään paperiset etiketit. Etikettien paperi valmistetaan selluloosamassasta, joka on saatu puuta keittämällä. Puut on kaadettu eri puolilta maailmaa.

Lähde: Säilöttyjä unelmia dokumenttielokuva. Käsikirjoitus: Katja Gauriloff, Joonas Berghäll ja Jarkko T. Laine. Ohjaus: Katja Gauriloff. Oktober Oy 2012. Grafiikka: Mira Visanto

Jokainen tunnistettu yhteys ympärillä olevaan maailmaan…

(a) Merkityksellistää elämää
(b) Lisää kuulumisen ja osallisuuden kokemuksia
(c) Laajentaa huolenpidon piiriä
(d) Tekee tietoiseksi omista vaikutusmahdollisuuksista

Salonen, A. O., Isola, A-M., Jakonen, JP & Foster, R. (2024). Who and what belongs to us? Towards a comprehensive concept of inclusion and planetary citizenship. *International Journal of Social Pedagogy* 13(1), 5

C

Timo Pajunen

YLIKULUTUKSESTA KOHTUULLISUUTEEN

Tyytyväisyys on onnistumista riittävyyden tarkastelussa

$$\text{Tyytyväisyys} = \frac{\textit{Mitä minulla jo on}}{\textit{Mitä minä vielä tarvitsen}}$$

Halujen ja tarpeiden erottelu

HALUT	TARPEET
Yksilöllisiä	Kaikille samoja
Subjektiivisia	Objektiivisia
Voidaan kyseenalaistaa	Ei voida kyseenalaistaa(*

*) ruoka, juoma, suoja, energia, terveyden ylläpitäminen, itsensä kehittäminen…

MATERIAALISESTA HYVINVOINNISTA AINEETTOMAAN

Aineeton hyvä on ehtymätöntä ja rahasta riippumatonta

ILO

LUOTTAMUS

YHTEENKUULUMINEN

KAUNEUDEN JA ESTEETTISYYDEN KOKEMINEN

MERKITYKSELLISEKSI JA ARVOKKAAKSI KOETTU ELÄMÄ

Rikkautta on se, että voi jakaa elämän ilot ja surut.

VOIMAUTTAVAT KOHTAAMISET

jaettu ymmärrys - kohtaava läsnäolo

Timo Pajunen

Onko vahvan yhteisön ja yhteiskunnan idea siinä, että tunnistamme toistemme voimavaroja ja teemme niitä näkyviksi?

- tavoiteltavinta on saada toinen voimaantumaan, kokemaan itsensä vahvaksi omista lähtökohdistaan käsin
- onnistuja on se, joka saa toisen yltämään johonkin sellaiseen, jonka ei uskonut olevan itselle mahdollista

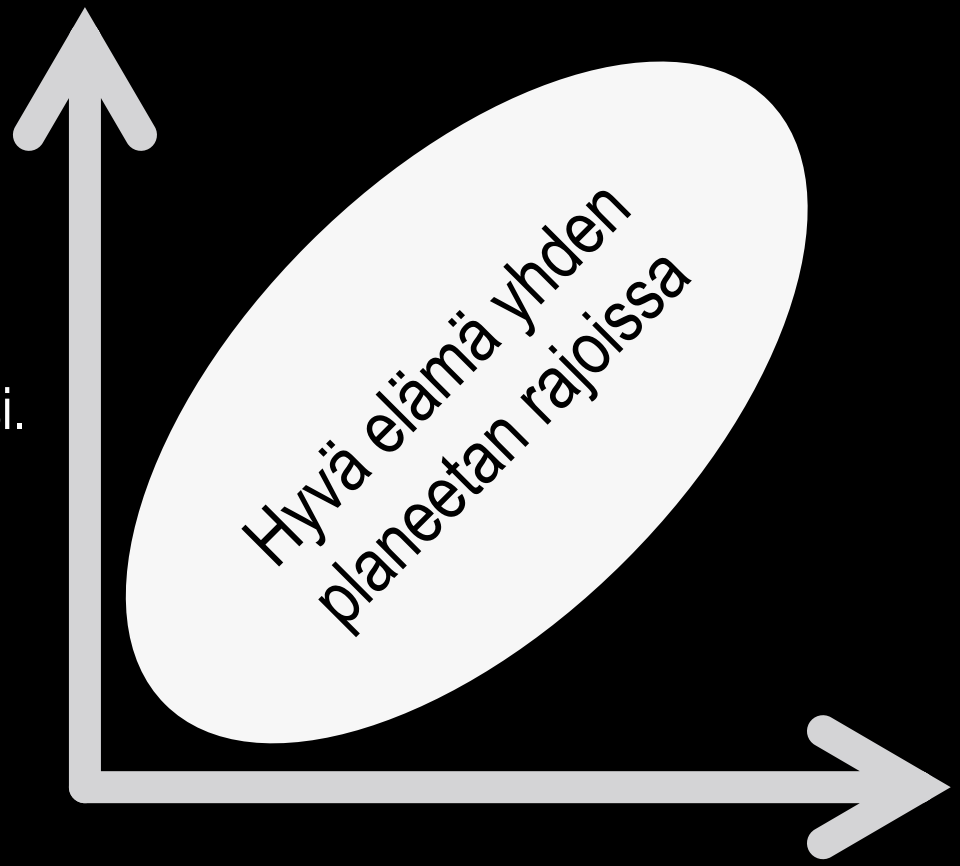
4 Hyvää tulevaisuutta rakentamaan!

Hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tarvittava sivistyminen on muutakin kuin tietoa, taitoa ja asennoitumista

tiedot - taidot - asenteet	**arvot - uskomukset - maailmankuvat**

SOSIAALINEN OIKEUDENMUKAISUUS

(a) Jokainen ihminen on arvokas pelkän olemassaolonsa perusteella.
(b) Ihmiseksi syntyminen riittää arvon mitaksi.

ELINVOIMAINEN ELÄMÄN PERUSTA

(a) hengityskelpoinen ilma ja juomakelpoinen vesi
(b) kasvien pölytykset ja maaperän hedelmällisyys
(c) ilmaston vakaus ja maa-alueiden asuinkelpoisuus
(d) luonnonvarat

Moilanen, A. & Salonen, A.O. (2022). Planetaarinen sivistys – kohti antroposeenin ajan sivistysideaalia. Kasvatus & Aika 16(2), 47-71
Salonen, A.O. & Bardy, M. (2015). Ekososiaalinen sivistys herättää luottamusta tulevaisuuteen. Aikuiskasvatus 35(1), 4-15.

TIEDE

kertoo, kuvailee ja perustelee

Millainen maailma on?
Mitä elämä on?
Mitä ihmisyys on?

TAIDE

kyseenalaistaa, uudistaa ja ylevöittää

Millainen maailma voisi olla?
Mitä elämä voisi olla?
Mitä ihmisyys voisi olla?

Kuvataiteet, musiikki, draama, kirjallisuus, tanssi, leikki...

1. Tuottaa havahtumisia
2. Paljastaa ajattelussa olevia ristiriitaisuuksia
3. Saattaa tavanomaisuuden tuolle puolen
4. Tarjoaa merkityksiä olemassaololle
5. Ylevöittää mieltä
6. Vahvistaa myötätuntoa

Näyttää suunnan

TIEDE

Kertoo, kuvailee ja perustelee

TAIDE

Kyseenalaistaa, uudistaa ja ylevöittää

Tarjoaa vauhdin

TALOUS

Vakauttaa ja mahdollistaa

TEKNOLOGIA

Vivuttaa ja vauhdittaa

Elän itseäni varten	Elän maailmaa varten
pistemäinen maailmankuva	yhteyksiin perustuva maailmankuva
atomistisuus, irrallisuus	systeemisyys, kytkeytyminen
mielihyvä, egoismi	merkityksellisyys, altruismi

Salonen, A.O. (2026). Merkityskato on seurausta yhteyksien katkeamisesta. Teoksessa Niina Junttila ja Emil Salovuori (toim.): Miksi kadotimme yhteyden toisiin. Lauman edusta yksilön etuun. Santalahti, 281-293.
Salonen, AO. & Kouvo, A-J. (2023). Kohti kestävää hyvinvointia. Näkymiä hyvinvoinnin tulevaisuuteen suomalaisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Miten Suomi voi nyt ja tulevaisuudessa? Tulevaisuusvaliokunnan julkaisuja 6/2022, 119-128.
Salonen, AO., Isola, A-M., Jakonen, JP & Foster, R. (2024). Who and what belongs to us? Towards a comprehensive concept of inclusion and planetary citizenship. International Journal of Social Pedagogy 13(1), 5
Salonen, AO. & Konkka, J. (2022). Kansalaisten hyvinvointi kestävyyttä tavoittelevassa yhteiskunnassa. Tiedepolitiikka 47(4), 23-38

LOPUKSI

Sivistyminen on omasta ainutlaatuisuudesta tietoiseksi tulemista, sen jatkuvaa ylittämistä ja käyttämistä hyvyyden, totuuden ja kauneuden lisäämiseksi yhteisöissä, yhteiskunnassa ja maailmassa, jotta hyvän tulevaisuuden toivo vahvistuisi.

Salonen, A., Kurenlahti, M. & Jaaksi, A. (2021). Rakkautta ja valoa – tie hyvään tulevaisuuteen. Jyväskylä: Docendo

Kiitos!

Arto O. Salonen

www.artosalonen.com

@arto0salonen